

15. Иванов П. Доверие и коррупция: «стокгольмский синдром» украинцев // Новое время: [сайт]. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/-2464687.html>.

16. Давидова О.В. Психологічні аспекти дослідження корупції. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 7 грудня 2018 року). Ч. 2. Київ, 2018. С. 74–76.

17. Петр Штомпка. Доверие – основа общества. М.: «Логос», 2012. 445 с.

Мотлях Олександр Іванович,

завідувач наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень ННІЗДН Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Норми антикорупційного законодавства України визначають, що корупція становить сукупність різних за характером та ступенем суспільної небезпеки, але єдиних за своєю суттю корупційних правопорушень, а також порушень етики поведінки посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, пов'язаних з вчиненням цих правопорушень.

Корупційне правопорушення – це діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1. ст. 3 «Про запобігання корупції» [1], за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Корупційні правопорушення можуть здійснюватися у різних формах (одержання хабаря, неправомірне втручання у діяльність інших державних органів або посадових осіб,

надання незаконних переваг фізичним або юридичним особам під час підготовки і прийняття відповідних рішень тощо), але вони завжди пов'язані з неправомірним використанням відповідними особами наданих їм влади або службових повноважень.

На часі корупційні правопорушення у діяльності юридичних осіб викликають серйозні моральні, економічні і політичні проблеми, тим самим перешкоджають їх розвитку і спотворюють конкуренцію.

У свою чергу, норми цілої низки міжнародних договорів, учасницею яких є і Україна, вимагають від урядів встановити відповідні стандарти доброчесності не лише у публічному, а й у приватному секторі, зокрема шляхом покладення обов'язку на керівництво юридичних осіб формувати корпоративну культуру, засновану на чесності, прозорості та відкритості.

З прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» та набуттям його чинності, наша країна зробила значний крок вперед на шляху запровадження законодавчих антикорупційних стандартів.

Відповідно до ст. 61 «Про запобігання корупції» юридичні особи забезпечують розробку та вжиття заходів, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання і протидії корупції у їх діяльності [2].

Особливо актуальним є запровадження ефективної системи реалізації вимог вказаної вище статті в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських та цивільних юристів, психологів тощо.

Нажаль, реалізація вказаних вимог у формі розроблення щорічних планів з питань запобігання корупції юридичних осіб є недосить неефективною, оскільки вони здебільшого мають формальні ознаки (складову) та відтворюють положення відповідних актів вищого рівня. На наш погляд, найбільш ефективною формою реалізації цих вимог виявилася практика, застосована Міністерством внутрішніх справ України в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що підпорядковані цьому Міністерству. Ця практика є найбільш дієвою у підготовці та розробленні антикорупційних програм

на основі Типової антикорупційної програми юридичної особи, затвердженої рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 02 березня 2017 року № 75 [3]. У цілому вона значно сприяє ефективній реалізації вимог антикорупційного законодавства та Антикорупційної програми МВС України в освітній діяльності. Крім того, під час підготовки антикорупційних програм в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання здійснюється оцінка корупційних ризиків, проведення якої також передбачено ст. 61 «Про запобігання корупції».

Метою оцінки корупційних ризиків є забезпечення можливості закладів вищої освіти із специфічними умовами сформулювати основу для побудови системи протидії корупції. Тобто, така оцінка дає можливість виявляти корупційні ризики, на які й направлена діяльність системи заходів протидії корупції.

У підсумку, за результатами оцінки корупційних ризиків відповідальним за даний напрям діяльності готується письмовий звіт, який містить в собі:

- 1) ідентифіковані корупційні ризики, а також причини, що їх породжують, та умови, що їм сприяють;
- 2) оцінку виявлених корупційних ризиків;
- 3) пропозиції щодо заходів із запобігання, усунення (зменшення) рівня виявлених корупційних ризиків.

Антикорупційні програми закладів вищої освіти передбачають низку антикорупційних стандартів і процедур, зокрема:

- 1) ознайомлення нових працівників із змістом Антикорупційної програми;
- 2) проведення навчальних заходів з питань запобігання і протидії корупції;
- 3) антикорупційна перевірка ділових партнерів;
- 4) положення щодо обов'язкового дотримання Антикорупційної програми;
- 5) критерії обрання ділових партнерів;
- 6) обмеження щодо підтримки Юридичною особою політичних партій, здійснення благодійної діяльності;
- 7) механізм повідомлення про виявлення ознак

порушення Антикорупційної програми, ознак вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, а також конфіденційність таких повідомлень та захист викривачів;

8) здійснення Уповноваженим та працівниками функцій щодо запобігання корупції;

9) процедура розгляду повідомлень викривачів, включаючи внутрішнє розслідування і накладення дисциплінарних стягнень;

10) норми професійної етики та обов'язки і заборони для працівників;

11) механізми запобігання і врегулювання конфлікту інтересів;

12) обмеження щодо подарунків;

13) нагляд і контроль за дотриманням вимог Антикорупційної програми.

Реалізація положень вказаних антикорупційних програм є основою для розвитку корпоративної культури, заснованої передусім на нульовій терпимості до корупції в закладах вищої освіти із специфічними умовами. Подібна програма є край важливою складовою успіху у протидії всім проявам корупції у практичному функціонуванні цих закладів.

Важливою є наявність системи менеджменту протидії корупції в закладах вищої освіти із специфічними умовами, які фінансуються за рахунок коштів державного бюджету. І саме антикорупційні програми націлені на формування такої системи. Вони надають можливість не допустити або знизити втрати від причетності їх працівників до отримання чи пропозицій неправомірної вигоди та інших корупційних практик, сприяють довірі в ділових відносинах, тим самим покращують їх репутацію.

Отже, запровадження практики розробки антикорупційних програм в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, а також цивільних юристів, психологів тощо, дозволяє запровадити в них ефективну систему запобігання і протидії корупції, що позитивно впливає на стан реалізації, покладених на них завдань.

Список використаних джерел

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18>.

2. Виявлення корупційного чи пов'язаного з корупцією правопорушення: дії та наслідки // Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2017/december/issue-12/article-32753.html>.

3. Типова антикорупційна програма юридичної особи, затверджена рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 02.03.2017 № 75, (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 09.03.2017 за № 326/30194). URL: mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245198106&cat.

Михайленко Віра Володимирівна,

адвокат, кандидат на посаду судді
Вищого антикорупційного суду України

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ЗБАГАЧЕННЯ В СВІТЛІ ЗАСАД І ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Найбільш знаковою подією юридичної реальності лютого 2019 року стало рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України, яким відповідну статтю визнано такою, що не відповідає Конституції України (далі – Рішення). Залишивши поза увагою питання винесення такого рішення саме на завершальному етапі створення Вищого антикорупційного суду України та за місяць до виборів Президента України, постфактум хотілося обговорити її диспозицію в ракурсі засад і завдань кримінального провадження.

Із змісту Рішення вбачається, що основні «претензії» Конституційного Суду України до статті 368-2 КК України полягають в тому, що:

- положення статті 368-2 КК України сформульовані так,